

Analiza razvoja poljoprivredne proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji

---

Hunjet, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:123388>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Antonija Hunjet

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Analiza razvoja poljoprivredne proizvodnje u Osječko-
baranjskoj županiji**

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBITEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Antonija Hunjet

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Analiza razvoja poljoprivredne proizvodnje u Osječko-
baranjskoj županiji**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. dr. sc. David Kranjac, mentor
2. izv. prof. dr. sc. Tihana Sudarić, član
3. doc. dr. sc. Jelena Kristić, član

Osijek, 2020.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE	2
3. REZULTATI I RASPRAVA	3
3.1. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Osječko-baranjskoj županiji	3
3.2. Veličina obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.....	5
3.3. Poljoprivredno zemljište prema načinu uporabe u Osječko-baranjskoj županiji	6
3.4. Proizvodnja žitarica u Osječko-baranjskoj županiji.....	7
3.5. Proizvodnja uljarica u Osječko-baranjskoj županiji	8
3.6. Proizvodnja povrća u Osječko-baranjskoj županiji	10
3.7. Voćarstvo, vinarstvo i vinogradarstvo u Osječko-baranjskoj županiji	12
3.8. Stočarska proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji	15
3.8.1. Govedarstvo u Osječko-baranjskoj županiji	16
3.8.2. Peradarstvo u Osječko-baranjskoj županiji.....	18
3.8.3. Svinjogojstvo.....	20
3.9. Ekološka poljoprivreda u Osječko-baranjskoj županiji	21
4. ZAKLJUČAK.....	23
5. POPIS LITERATURE	24

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika
Antonija Hunjet

Analiza razvoja poljoprivredne proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji

Sažetak:

Završni rad prikazuje pregled stanja i perspektivu razvoja poljoprivredne proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji od 2014. godine do 2019. godine. U radu je tablično prikazana agrarna struktura, obrazovna i dobna struktura, veličina PG-a u Osječko-baranjskoj županiji, prinosi i proizvodnja ratarskih i stočarskih proizvoda. Kroz rad su dodatna pojašnjenja tabličnih prikaza radi boljeg razumijevanja iznesenih podataka.

Ključne riječi: poljoprivredna proizvodnja, perspektiva razvoja, Osječko-baranjska županija

25 stranica, 1 grafikon, 18 tablica

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

BSc Thesis

Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics
Antonija Hunjet

Analysis of the agricultural production development in Osijek-Baranja County

Summary:

BSc thesis presents outlook and development perspective of agricultural production in Osijek-Baranja Country from 2014. to 2019. Thesis presents agricultural holdings structure, size of family farms, educational and age structure of family farms owners, farming and livestock yields and production of Osijek-Baranja County. Tables are additionally explained for better understanding of presented data.

Key words: agricultural production, development perspective, Osijek-Baranja County

25 pages, 1 graph, 18 tables

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek

1. UVOD

Razvoj poljoprivredne proizvodnje ima gospodarski i društveni značaj koji se očituje u stvaranju bruto društvenog proizvoda, generiranju novih radnih mjesta, razvoja lokalnih zajednica, održavanju prehrambene sigurnosti (Stefanović, 2012.). Biljna proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji zauzima vodeće mjesto među županijama u Republici Hrvatskoj zbog velikih površina kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta i dostatnosti vode, čijim bi se korištenjem smanjio rizik od eventualne suši, a osigurao prinos. Na osnovu dosadašnjih iskustava i pregledom dobivenih podataka Županija bi mogla proizvoditi znatno veće količine svih poljoprivrednih proizvoda u odnosu na potrebe njezinog stanovništva. Hrvatska gospodarska komora i Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije (2019.) utvrdili su da je poljoprivreda od izuzetne važnosti za Osječko-baranjsku županiju kao pokretačka snaga regionalnom gospodarskom razvitku. Kao gospodarska grana poljoprivreda izravno utječe na razvoj gospodarstva, na otvaranje radnih mjesta, životni standard i opći prosperitet. Poljoprivreda može biti značajan izvozni proizvod i pruža veće mogućnosti zapošljavanja stanovništva različitog profila zanimanja.

Razvoju biljne proizvodnje posebno mjesto daju resursi biljne proizvodnje koji su od bitnog značaja za proizvodnju dostatnih količina animalnih produkata: mesa, jaja, mlijeka i ishranu stanovništva. Stočarska proizvodnja u Republici Hrvatskoj danas je u najgorem položaju zbog iznimno nepovoljne situacije koja se ogleda prije svega u znatnom smanjenju stočnog fonda kako svinjogojskog tako i govedarskoj proizvodnji, ali i prekomjernim uvozom stoke i mesa, te u smanjenoj proizvodnji mlijeka. Nadalje, neriješeni imovinsko-pravni odnosi, uz rascjepkanost zemljišta, glavna prepreka razvoju poljoprivredne proizvodnje. (Malenica, 2015.) Sve to sprječava ispostavljanje učinkovitosti tržišta poljoprivredne proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji, ali i cijeloj Republici Hrvatskoj.

Cilj ovoga rada je pružiti pregled i analizu poljoprivredne proizvodnje (biljne i stočarske) u Osječko-baranjskoj županiji od 2015. godine do 2019. godine. Pregled i analiza poljoprivredne proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji uključuje deskriptivnu statističku analizu indikatora proizvodnje glavnih poljoprivrednih proizvoda, te poljoprivrednih resursa uz pregled relevantnih znanstvenih radova .

2. MATERIJAL I METODE

Istraživanje u završnom radu je provedeno pomoću vremenskih nizova povijesnih podataka o proizvodnji glavnih poljoprivrednih proizvoda, te poljoprivrednih resursa od 2015. do 2019. godine u Osječko-baranjskoj županiji. Korišteni podatci u ovom istraživanju preuzeti su od Ministarstva poljoprivrede i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Deskriptivno su prikazani podaci o: agrarnoj strukturi, zemljišnoj strukturi, obrazovnoj i dobnoj strukturi, veličini gospodarstava, količini poljoprivrednog zemljišta prema uporabi, promjeni prinosa, proizvodnji i žetvenim površinama žitarica, uljarica, povrća, voća, površini i broju vinograda, te animalnoj proizvodnji u Osječko-baranjskoj županiji.

Pred navedenih izvora podataka korištene su sekundarni izvori podataka Državnog zavoda za statistiku i dostupna literatura s Web stranica, znanstvenih i stručnih časopisa i diplomskih radova drugih studenata.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Osječko-baranjska županija, s površinom 4.149 km² (7,3% kopnenog teritorija) jedna je od naseljenijih i prostorno većih županija. Smještena je u istočnom dijelu Republike Hrvatske, te zbog svog geostrateškog položaja ima značajne i razvojne komparativne odlike kao što su brojni prirodni resursi: opskrba s dvije Rijeke, velike površine kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, šume. Ovo je područje, s dolinama Drave, Save i osobito Dunava, od pamtivijeka bilo pogodno i obilato korišteno, zbog izraženoga ravničarskog tipa krajolika, prvenstveno u poljoprivredne svrhe, ali i za stočarstvo, uzgoj šuma te za niz drugih gospodarskih aktivnosti, a sve zahvaljujući zastupljenim prirodnim bogatstvima. (Blagojević, 2008.) Zatim, znatno lokalno tržište, dobra prometna povezanost, granični položaj što sve potpomaže i utječe na poljoprivrednu proizvodnju Osječko-baranjske županije. Klima ovog područja ima umjereno toplu, kišnu klimu sa najtoplijim razdobljem u srpnju i kolovozu, kada temperature prelaze 40°C. Prosječne godišnje količine oborina variraju na području Osječko-baranjske županije, a kreću se od 609 mm do 792 mm. Oborine tijekom godine imaju maksimum u lipnju, sekundarni maksimum u studenome, bez izrazito sušnih mjeseci. Za cijelu Hrvatsku, ali i županiju količina padalina u vegetacijskom razdoblju predstavlja glavni čimbenik u poljoprivrednoj proizvodnji s obzirom na odabir uzgojnih kultura, ali i prinos.

3.1. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Osječko-baranjskoj županiji

Poljoprivredno gospodarstvo je pretežito obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koji predstavlja oblike proizvodnje na kojima se obavlja poljoprivredna djelatnost i kojom upravlja poljoprivrednik. Prema članku 3. Zakona o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20) poljoprivrednik je fizička ili pravna ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na području Republike Hrvatske, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, samo opskrbeno poljoprivredno gospodarstvo, obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba.

U Republici Hrvatskoj na dan 31.12.2019. godine u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava bilo je upisano ukupno 170.662 poljoprivredna gospodarstva, od toga 12.790 su s područja Osječko-baranjske županije, što je u odnosu na 2016.godinu kada je bilo 12.886 povećanje za 0,89%. Prema organizacijskom obliku od toga su 12.033 OPG, 363 obrti, 305 trgovačka društva, 45 zadruga i 44 ostali organizacijski oblici.

Tablica 1. Kategorije poljoprivrednih gospodarstava u Osječko-baranjskoj županiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
OPG	12.188	11.765	11.933	12.033	0,59%
Obrt	337	351	352	363	4,71%
Trgovačko društvo	283	285	296	305	5,90%
Zadruga	42	41	44	45	6,30%
Ostali	36	37	40	44	16,81%
Ukupno	12.886	12.479	12.665	12.790	0,89%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Obrazovna struktura Osječko-baranjske županije je nepovoljna, točnije nepovoljna zbog činjenice da mali postotak poljoprivrednika (7,94%) ima visoko poljoprivredno obrazovanje. Prema stupnju školskog obrazovanja, najviše stanovništva ima završenu srednju školu (4866), osnovnu školu (2592), te nezavršenu osnovnu školu (638). Temeljni element za poljoprivrednu proizvodnju je iskustvo, no za suvremenu poljoprivredu je potrebno dodatno ulagati u povećanje znanja kako bi se moglo primijeniti za novu tehnologiju.

Tablica 2. Obrazovna struktura nositelja PG-a u Osječko-baranjskoj županiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
Nezavršena osnovna škola	803	696	662	638	-11,43
Osnovna škola	2.985	2.712	2.642	2.592	-6,75%
Srednja škola	4.508	4.518	4.733	4.866	6,10%
Fakultet	900	928	968	1006	7,94%
Nema podataka	3.690	3.625	3.660	3.688	0,81%
Ukupno	12.886	12.479	12.665	12.790	

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Također, starosna dob obiteljskih gospodarstava nije povoljna: 2242 nositelja je mlađe od 41 godinu, dok je najveći broj nositelja 4009, preko 65 godina. Oba parametra bilježe porast od 2016. godine za 9%.

Tablica 3. Dobna struktura nositelja PG-a u Osječko-baranjskoj županiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
<, = 40 godina	1.862	2.099	2.186	2.242	9,42%
41- 45 godina	4.043	3.812	3.654	3.523	-8,17%
56- 65 godina	3.417	2.978	3.040	3.016	-4,10%
>65 godina	3.564	3.590	3.785	4.009	9,95%
Ukupno	12.886	12.479	12.665	12.790	

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

3.2. Veličina obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

Uvidom u podatke imamo najviše OPG-a manjih od 3 ha, koji su od 2016.godine do danas u porastu za 4,16%, a najmanje koji su veći ili jednaki od 1500 ha, te imaju isti kontinuitet od 2016. godine.

Tablica 4. Broj PG-a u Osječko-baranjskoj županiji po veličini (u ha)

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
< 3 ha	5.654	6.143	6.196	6.247	4,16%
>= 3 ha i < 20 ha	3.979	3.983	4.003	4.013	0,62%
>= 20 ha i < 100 ha	1.309	1.316	1.325	1.326	0,71%
>= 100 ha i <1500 ha	349	338	336	334	-2,05%
>= 1500 ha	7	7	7	7	
Ukupno	12.886	12.479	12.665	12.790	

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

3.3. Poljoprivredno zemljište prema načinu uporabe u Osječko-baranjskoj županiji

Prema konačnim podacima u 2019. godini poljoprivredna gospodarstva u Osječko-baranjskoj županiji koriste 211.685,80 ha. Najveći udio u korištenoj poljoprivrednoj površini imaju oranice (199.813,35 ha), a slijede voćnjaci (5.362,98 ha), pašnjaci (2.343,15 ha) i vinogradi (2.226,15 ha).

Tablica 5. Količina poljoprivrednog zemljišta prema načinu uporabe u Osječko-baranjskoj županiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
Oranica	200.241,80	200.160,47	200.043,07	199.813,35	-0,17%
Livada	1.368,45	1.393,06	1.418,41	1.416,51	1,67%
Pašnjak	2.794,36	2.573,98	2.367,25	2.343,15	-9,11%
Voćnjak	4.749,26	5.041,57	5.216,95	5.362,98	7,20%
Miješani trajni nasadi	105,33	103,20	95,45	98,39	-2,90%
Rasadnik	121,26	117,14	110,85	96,80	-16,85%
Vinograd	2.385,81	2.325,54	2.281,97	2.226,15	-4,50%
Iskrčeni vinogradi	120,59	159,58	140,86	146,10	4,105
Staklenik na oranici	59,03	65,82	63,77	66,23	5,34%
Kulture kratkih ophodnji	5,53	9,01	10,68	15,39	83,07%
Ostalo zemljište	55,42	52,63	103,82	100,35	42,09%
Ukupno	212.006,80	212.002,00	211.853,10	211.685,80	-0,13%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Promatrajući tablicu 5. možemo utvrditi da se korištena poljoprivredna površina smanjila u odnosu na 2016.godinu. Od ukupne poljoprivredne površine u 2019. godini, najveći dio odnosi se na oranice i livade, te su se površine oranica smanjile za 0,17%, a površine livada povećale za 1,67% u odnosu na 2016. godinu. Zatim, slijede voćnjaci gdje su površine prema 2016.godini povećane za 7,20%. Najveći uzlazni trend zabilježile su kulture kratkih ophodnji sa 83,07%, a najveći silazni trend rasadnici sa 16,85%.

3.4. Proizvodnja žitarica u Osječko-baranjskoj županiji

U ukupnoj strukturi ratarske proizvodnje, najveću ulogu imaju žitarice i uljarice. Prema Iljkic i sur. (2019.), općenito, istočni dio Hrvatske ili tzv. „žitnica Hrvatske“ je u pogledu zastupljenosti ratarskih kultura najznačajnija. Svrha tablice je prikazati stanje proizvodnje četiri najznačajnija ratarska usjeva u Osječko-baranjskoj županiji tijekom razdoblja od 2015. godine do 2019. godine s naglaskom na žetvene površine, prinos i proizvodnju.

Tablica 6. Žetvene površine, proizvodnja i prinos žitarica u Osječko-baranjskoj županiji

		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/4- god. prosjeck (%)
Kukuruz	Žetvene površine (ha)	52.798,89	46.385,91	52.558,41	49.940,54	57.641,76	14,32%
	Prinos (t/ha)	6,5	8,5	6,3	9,1	9	18,42%
	Proizvodnja (t)	343.192,8	394.280,2	331.118	454.458,9	518.775,8	36,25%
Pšenica	Žetvene površine (ha)	47.620,35	52.124,20	36.921,93	43.974,67	42.901,35	-5,00%
	Prinos (t/ha)	5,4	5,7	5,9	5,4	5,9	5,36%
	Proizvodnja (t)	257.149,9	297.107,9	217.839,4	237.463,2	253.118	0,29%
Ječam	Žetvene površine (ha)	11.158,44	14.052,54	14.803,95	14.196,08	14.669,47	8,24%
	Prinos (t/ha)	4,4	4,7	4,8	4,5	4,7	2,17%
	Proizvodnja (t)	49.097,14	66.046,94	71.058,96	63.882,36	68.946,51	10,28%
Zob	Žetvene površine (ha)	2.384,55	2.455,25	2.501,11	1.773,03	1.415,08	-37,89%
	Prinos (t/ha)	3,1	3	3	2,8	3	0,84%
	Proizvodnja (t)	7.392,11	7.365,75	7.503,33	4.964,45	4.245,24	-37,63%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

U promatranom razdoblju uočavamo najveće promjene u količini zasijanih površina zobi u razdoblju od 2015. godine do 2019. godine koja bilježi tendenciju pada od 37,63% i kukuruza u istom promatranom razdoblju sa tendencijom rasta od 36,25%, te zbog toga se kukuruz smatra jednom od najatraktivnijih ratarskih kultura. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2019.) prosječni prinos kukuruza je iznosio 9 t/ha koji je u odnosu na

2015. godinu porastao za 18,42%, te uočavamo oscilacije u 2015. godini kada je iznosio 6,5 t/ha i 2017. godini, 6,3 t/ha.

Pšenica je krušarica i kao takva jedna je od osnovnih sirovina za osnovne prehrambene proizvode koja pruža kvalitetno brašno, u razdoblju od 2015. godine do 2019. godine bilježi znatne oscilacije žetvenih površina, najveći pad ima u 2017. godini (36.921,93).

Prema Agenciji za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju uočavamo da je najmanje zasijane površine ječma bilo 2015. godine, te od tada bilježi tendenciju povećanja zasijanih površina u razdoblju od 2016. godine do 2019. godine. Prosječan ostvaren prinos ječma u promatranom razdoblju je bio 5,66 t/ha uz variranja od 4,8 t/ha u 2017. godini, 4,5 t/ha u 2018. godini i 4,7 t/ha u 2019.

Zob ima manje oscilacije u razdoblju od 2015. do 2017. godine, a zatim bilježi pad od 2018.-2019. godine žetvenih površina na 14.669,47 ha. Ostvaren prinos zobi u promatranom razdoblju od 4 godine ima povećanje od 0,84%.

3.5. Proizvodnja uljarica u Osječko-baranjskoj županiji

Najznačajnije uljarice u svijetu su: uljana repica, soja, maslina, suncokret, uljna palma, uljani lan te sezam, a u Hrvatskoj su najznačajnije soja, suncokret i uljana repica. Soja se uzgajala na 17.784,89 ha u 2019. godini, čime se nalazi na drugom mjestu, ispred uljane repice, a iza suncokreta. Soja se smatra kao kultura narednih godina zbog sastava sjemena i namjene: ishrana stoke, proizvodnja ulja, ali i prehrambenoj industriji. Najviše soje proizvedeno je 2018. godine, svega 61.257,76 t i bilježi rast od 3,84% od 2015. godine do 2019. godine. Općenito, prosječan prinos soje u analiziranom razdoblju je 2,8 t/ha.

Tablica 7. Žetvene površine, proizvodnja i prinos uljarica u Osječko-baranjskoj županiji

		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/4- god. prosjek (%)
Kultura							
Soja	Žetvene površine (ha)	22.535,39	16.776,90	20.641,83	19.143,05	17.784,89	-10,06%
	Prinos (t/ha)	2,2	3,1	2,4	3,2	3,1	13,76%
	Proizvodnja (t)	49.577,86	52.008,39	49.540,39	61.257,76	55.133,16	3,84%
Uljana repica	Žetvene površine (ha)	9.780,04	13.130,80	17.881,36	17.656,04	14.376,53	-1,61%
	Prinos (t/ha)	2,6	3,1	2,8	2,8	2,9	2,65%
	Proizvodnja (t)	25.428,10	40.705,48	50.067,81	49.436,91	41.691,94	0,68%
Suncokret	Žetvene površine (ha)	18.981,56	22.181,34	21.383,84	22.118,34	19.950,43	-5,74%
	Prinos (t/ha)	2,7	2,7	3,1	3	3	4,35%
	Proizvodnja (t)	51.250,21	59.889,62	66.289,90	66.355,02	59.851,29	-1,80%

Izvor: Autor prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Suncokret, koji se nalazi na prvom mjestu zasijanih površina, najviše se uzgaja u istočnim područjima koji su pogodnih vremenskih uvjeta za njegov rast i razvoj. Prosječno se uzgajao na 20.923,10 ha (2015.-2019. godine) sa povećanjem od 5,74% žetvenih površina. Najniža ostvarena proizvodnja je u 2015. godini jer je zasijano najmanje površina, odnosno svega 18.981,56 ha. Suncokret je po pitanju prinosa najvarijabilnija kultura na koju vremenske prilike imaju izuzetan značaj (Jug i sur., 2018.). Zahvaljujući svom korijenovom sustavu može dati stabilne prinose i u sušnim razdobljima.

Uljana repica bilježi trend proizvodnje od 0,68% i prosječno se uzgaja na 14.564,95 ha (2015.- 2019.). Također, možemo primijetiti velika variranja u tom razdoblju zbog roka sjetve i sušnih uvjeta.

3.6. Proizvodnja povrća u Osječko-baranjskoj županiji

Povrtlarstvo je grana poljoprivrede u kojoj je moguć uzgoj povrća na otvorenom prostoru, ali i zaštićenom prostoru tijekom cijele godine. Osim prednosti uzgoja tokom cijele godine u plastenicima, prednost je i mogućnost uzgoja povrća u svim regijama. Najzastupljenije kulture u Hrvatskoj su kupus, krumpir, luk, krastavac, zelena salata. Veliki dio povrća se uzgaja za podmirivanje osobnih potreba, a uzgoj ovisi o tržištu. Prema Parađiković (2009.), najznačajnije promjene u proizvodnji povrća nastale su kao rezultat povezanosti proizvodnje i prerade (sortiment, vrijeme i način proizvodnje, način i kvaliteta prerade, i dr.).

Tablica 8. Površine, proizvodnja i prinos povrtlarskih kultura u Osječko-baranjskoj županiji

		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/4- god. prosjek (%)
Krumpir	Zasijane površine(ha)	247,53	247,63	275,40	277,82	312,44	19,21%
	Prinos (t/ha)	17	19,7	15,9	19,7	18,5	2,35%
	Proizvodnja (t)	4.208,01	4.878,31	4.378,86	5.473,05	5780,14	22,08%
Kupus	Zasijane površine(ha)	85,19	70,19	81,61	72,22	73,51	-4,91%
	Prinos (t/ha)	26,06	26,71	17,94	22,38	24,43	4,97%
	Proizvodnja (t)	2.220,05	1.874,77	1.464,08	1.616,28	1.795,84	0,11%
Salata	Zasijane površine(ha)	7,23	9,81	4,46	3,19	4,88	-20,94%
	Prinos (t/ha)	17,27	15,47	20,38	20,30	19,58	6,67%
	Proizvodnja (t)	124,86	151,76	90,89	64,75	95,55	-11,58%
Rajčica	Zasijane površine(ha)	16,10	16,59	14,78	14,09	9,96	-35,28%
	Prinos (t/ha)	62,27	52,76	59,31	42,10	47,42	-12,36%
	Proizvodnja (t)	1.002,55	875,29	876,60	593,18	472,30	-43,57%
Krastavci	Zasijane površine(ha)	8,10	6,77	3,03	2,44	3,08	-39,43%
	Prinos (t/ha)	32,25	31,38	35,32	37,08	33,99	0%
	Proizvodnja (t)	261,22	212,44	107,01	90,32	104,69	-37,59%
Paprika	Zasijane površine(ha)	100,52	92	97,72	81,89	70,89	-23,80%

	Prinos (t/ha)	12,62	12,96	16,35	15,33	15,37	7,37
	Proizvodnja (t)	1.268,56	1.192,32	1.597,72	1.255,37	1.089,57	-17,98%
Luk	Zasijane površine(ha)	20,46	16,44	78,87	17,25	20,08	-39,62%
	Prinos (t/ha)	27,56	25,19	19,37	25,41	24,78	1,63%
	Proizvodnja (t)	563,87	414,12	1527,71	438,32	497,58	-32,39%
Mrkva	Zasijane površine(ha)	3,29	4,18	4,47	4,07	3,14	-21,55%
	Prinos (t/ha)	27,79	24,1	20,68	32,11	27,85	6,22%
	Proizvodnja (t)	92,08	100,73	92,43	130,68	87,44	-15,90%
Grah (zrno)	Zasijane površine(ha)	194,22	139,70	77,78	97,05	71,71	-43,62%
	Prinos (t/ha)	0,78	0,92	0,87	1,23	1,13	18,95
	Proizvodnja (t)	151,49	128,52	67,67	119,37	81,03	-30,60

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Krumpir je višegodišnja zeljasta kultura, jako važan izvor hrane. Prema podacima iz tablice, krumpir ima najviše zasijanih površina u promatranom razdoblju, 1.360,82 ha. Od svih navedenih kultura kupus i krumpir jedini imaju tendenciju rasta ukupne proizvodnje.

Salata je jednogodišnja zeljasta biljka. Možemo primijetiti da ima male zasijane površine, a velike prinose. Usporedimo li 2015. godinu kada je zasijano 7,23 ha i 2019. godinu sa 4,88 ha, prinos je veći sa manjom zasijanom površinom i ima tendenciju rasta od 2015. godine, 6,67%.

Luk je višegodišnja kultura koja je neizostavan dio hrane, a možemo ga naći u svakom vrtu. Uzgoj luka nije zahtjevan, a prednost mu je što podnosi i visoke i niske temperature. Ima ekstremno visoku količinu zasijane površine 2017. godine (78,87 ha), ali i najniži prinos u promatranom razdoblju.

Grah bilježi najveći pad zasijane površine prema analiziranim godinama sa 43,62%. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku prosječan prinos iznosio je 0,98 t/ha. Unatoč prednosti klimatskih uvjeta i geografskog položaja, povrtlarstvo ima potencijal da cijela Republika Hrvatska postane konkurentna, ali je potrebno uvoditi sustav navodnjavanja, te poboljšati niske otkupne cijene koje muče poljoprivrednike.

3.7. Voćarstvo, vinarstvo i vinogradarstvo u Osječko-baranjskoj županiji

Voćarstvo se smatra kao složena i zahtjevna proizvodnja u koju je potrebno uložiti jako puno ljudskog rada. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, višegodišnjih nasada voćki iznosilo je ukupno 20.370,76%, što je u odnosu na 2015. godinu do 2019. godine porast od 7,20%. Najzastupljenija voćna vrsta na području Osječko-baranjske županije je orah (1.139,58 ha), lijeska (936,66 ha), višnje (801,56 ha). Osnovni cilj svake proizvodnje, pa i ove je da iz najmanje troškova i vremena se ostvari najveći prinos, ali i kvaliteta proizvoda.

Tablica 9. Površine, proizvodnja i prinosi voćarskih kultura u Osječko-baranjskoj županiji

		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/4- god. prosjeak (%)
Kultura							
Jabuke	Zasijane površine(ha)	808,75	823,11	781,82	688,93	657,96	-15,17%
	Prinos (t/ha)	17,67	8,38	11,69	19,76	17,94	24,80%
	Proizvodnja (t)	14.290,61	6.897,66	9.139,48	13.613,26	11.803,80	7,45%
Kruške	Zasijane površine(ha)	169,85	177,73	175,09	88,47	89,42	-41,47%
	Prinos (t/ha)	6,54	4,68	4,31	5,07	5,69	10,49%
	Proizvodnja (t)	1.110,82	831,78	754,64	448,54	508,79	-35,30%
Višnje	Zasijane površine(ha)	875,84	883,62	824,99	816,56	801,56	-5,73%
	Prinos (t/ha)	2,44	1,68	1,66	2,07	2,21	12,61%
	Proizvodnja (t)	2.137,05	1.484,48	1.369,48	1.690,27	1.771,44	6,05%
Šljive	Zasijane površine(ha)	561,91	578,36	565,66	559,91	541,91	-4,33%
	Prinos (t/ha)	2,77	2,14	2,07	3,72	3,03	13,27%
	Proizvodnja (t)	1.556,49	1.237,69	1.170,92	2082,86	1.641,98	8,60%
Orasi	Zasijane površine(ha)	496,58	863,55	1.037,41	1.080,37	1.139,58	31,06%
	Prinos (t/ha)	0,48	0,56	0,60	0,60	0,58	3,57%
	Proizvodnja (t)	238,35	483,58	622,44	648,22	660,95	32,68%
Lješnjaci	Zasijane površine(ha)	471,99	546	718,23	854,47	936,66	44,62%
	Prinos (t/ha)	0,55	0,42	0,44	0,40	0,49	8,29%
	Proizvodnja (t)	259,59	229,32	316,02	341,78	458,96	60,10%
Breskve i nektarina	Zasijane površine(ha)	210,24	214,63	208,58	181,70	162,58	-20,22%

	Prinos (t/ha)	5,19	5,27	7,49	4,52	5,63	0,22%
	Proizvodnja (t)	1.091,14	1.131,10	1.562,26	821,28	915,32	-20,51%
Jagode	Zasijane površine(ha)	19,66	18,13	21,20	21,77	20,03	-0,79%
	Prinos (t/ha)	9,29	10,16	9,53	11,60	10,22	0,74
	Proizvodnja (t)	182,64	184,20	202,03	252,53	204,70	-0,31%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Proizvodnja je još uvijek nedovoljna što rezultira sve većim uvozom, jedini porast i zasijanim površinama bilježe orasi koji imaju povećanje 31,06% u promatranom razdoblju, te lješnjaci 44,62% koji su dosta unosni i može se dosta zaraziti, a nisu pretjerano zahtjevni za uzgoj.

Zasađene površine vinograda također ne zadovoljavaju potrebe Republike Hrvatske, kao ni voćarstva zbog različitih čimbenika. Problemi u vinogradarstvu su: imovinsko- pravni odnosi, nedovoljno edukacije, nerazumijevanje lokalnih sredina, te prodaje vina.

U Osječko-baranjskoj županiji prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju prijavljeno je 9.219,55 ha (2016.- 2019. godina) vinograda. Vinogradskom proizvodnjom na području županije postoji 1281 vinograd (2019. godina) od čega je 638 poljoprivrednih gospodarstava. Proizvodnja grožđa u tonama ima pad od 4,87%.

Tablica 10. Površina, broj vinograda i broj PG koji imaju vinograde u Osječko-baranjskoj županiji

	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/3- god. prosjek (%)
Površina (ha)	2.385,81	2.325,55	2.282,04	2.226,15	-4,50%
Broj vinograda	.1.315	1.300	1.295	1.281	-1,71%
Broj PG-ova	668	655	639	638	-2,45%
Proizvodnja grožđa	17.399,81	17.740,96	16.611,52	16.411,23	-4,87%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Prema Herjavecu (2019.) u vremenu sveopće globalizacije vino je uistinu jedan od malobrojnih proizvoda čiju kakvoću prvenstveno određuje njegova vlastitost i prepoznatljivost, utemeljenih na sorti vinove loze, podrijetla i tehnologije.

Tablica 11. Proizvodnja vina po kategorijama kvalitete u Osječko-baranjskoj županiji

	Vinska godina 2016. (01.08.2016. - 31.07.2017.)	Vinska godina 2017. (01.08.2017. - 31.07.2018.)	Vinska godina 2018. (01.08.2018. - 31.07.2019.)	2018/2- god. prosjek (%)
Vrhunsko vino KZP (vino ZOI)	4.343,00	5.740,06	3.035,50	-39,79%
Kvalitetno vino KZP (vino ZOI)	107.976,40	109,434,75	105.774,71	-2,70%
Sortno vino bez ZOI (sa oznakom sorte i berbe)	2.219,17	1.048,85	105.774,71	-28,03%
Vino bez ZOI	454,00	654,65	460,10	-17,00%
Ostalo vino	432,88	290,84	180,37	-50,15%
Ukupno (hl)	115.425,45	117.169,15	110.626,66	-4,88%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Prema članku 7. pravilnika o zaštićenim oznaka izvornosti i zaštićenim oznakama zemljopisnog podrijetla, tradicionalnim izrazima i označavanju vina (NN 141/2010), da bi proizvod mogao dobiti ZOI ili ZOZP, njegova proizvodnja mora se odvijati na navedenom zemljopisnom području. U smislu ovog Pravilnika, »proizvodnja« predstavlja sve radnje od berbe grožđa do dovršetka postupka proizvodnje vina, uz iznimku postupaka koji se vrše nakon proizvodnje.

Ukupna prijavljena proizvodnja iznosila je 343.221,30 hl, sa tendencijom pada od 4,88% (1.08.2016. – 31.07.2019.). Najveća količina vina koja se proizvodi je kvalitetno vino KZP, vino sa zaštićenom oznakom izvornosti. Prema Milatu V. (2005.), po broju i kvaliteti vina Hrvatska je vinski svijet u malome. Kada govorimo o vinogradarstvu i vinu kao finalnom proizvodu onda prvenstveno možemo reći da je vino jedan od rijetkih proizvoda koju Slavonija ima i koja je na svjetskom nivou.

3.8. Stočarska proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji

Stočarstvo je vrlo važna grana poljoprivrede, a bavi se uzgojem, hranidbom i racionalnim iskorištavanjem domaćih životinja (Uremović, 2002.). Prema Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji, stočarska proizvodnja ima važnu ulogu u poljoprivrednoj djelatnosti Republike Hrvatske s udjelom od oko 35% ukupne poljoprivredne proizvodnje. U njejoj strukturi najvažniju ulogu imaju ovčarstvo, kozarstvo, svinjogojstvo govedarstvo i peradarstvo. U odnosu na razvijene zemlje, ova proizvodnja bilježi tendenciju nazadovanja što jasno pokazuju pokazatelji intenzivnosti i statistički podaci stočarske proizvodnje.

Tablica 12. Brojno stanje životinja u Osječko-baranjskoj županiji

		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	
Goveda	Broj gospodarstava	1.665	1.632	1.609	1.137	1.075	-28,84%
	Broj životinja	87.867	84.258	86.477	79.599	79.509	-5,96%
Svinje	Broj gospodarstava	10.121	10.071	9.958	4.842	7.313	-16,40%
	Broj životinja	343.785	348.008	348.573	310.898	312.275	-7,56%
Ovce	Broj gospodarstava	956	933	921	894	870	-6,05%
	Broj životinja	38.719	40.175	40.985	39.388	40.707	2,24%
Koze	Broj gospodarstava	359	343	322	307	269	19,16%
	Broj životinja	2.047	1.826	1.812	2.201	2.047	3,83%
Konji	Broj gospodarstava	431	474	489	481	494	5,39%
	Broj životinja	1.766	1.758	1.716	1.722	1.728	-0,72%
Magarci	Broj gospodarstava	15	16	22	24	26	35,06%
	Broj životinja	31	42	49	52	56	28,74%

Izvor: Autor prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije, godišnja izvješća

Ovčarstvo i kozarstvo su gospodarske grane koje se još razvijaju u Republici Hrvatskoj, prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije u Osječko-baranjskoj županiji se uzgaja na 40.707 ovaca na 870 gospodarstava, te 2047 koza na 269 gospodarstava (2019.godina).

Ova županija je povoljna za ratarsku i stočarsku proizvodnju što omogućava uzgoj većeg broja koza i ovaca. Broj ovaca i koza u zadnjih pet godina imaju blagu tendenciju rasta, dok rast kopitara u Republici Hrvatskoj svake godine raste za 1,5% - 5,5%, što vidimo i prema podacima iz tablice 12. s porastom od 28,74%, zbog novog pravilnika o provedi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2019. godinu.

3.8.1. Govedarstvo u Osječko-baranjskoj županiji

Prema Uremović (2002.), gospodarska važnost govedarstva višestruka je:

- za potrebe stanovništva daje biološki vrijedne namirnice, mlijeko i meso, o potrošnji tih namirnica ovisi standard stanovništva,
- proizvodi sirovine za prerađivačke industrije: mljekarsku, klaoničku, kožarsku u kojima se zapošljava znatan dio stanovništva,
- goveda prerađuju manje vrijedne ratarske proizvode (sijeno, kukuruzovina, lišće i glave šećerne repe, stočnu repu, zelenu krmu s oranica) i pašu (pašnjaci), koji se na drugi način ne mogu iskoristiti

Nažalost, veliki broj domaćinstava koja se bavi govedarskom proizvodnjom će uništiti zbog pada cijene mlijeka. Prosječna otkupna cijena mlijeka u Hrvatskoj prema Tržišno informacijskom sustavu u poljoprivredi, standarda 2,80% mliječne masti i 3,20% mliječnih bjelančevina iznosi 2,80 - 3,20 kn/kg, te standarda sa 4,20% mliječne masti i 3,40 mliječnih bjelančevina iznosi 4,20 - 3,40 kn/kg.

U govedarskoj proizvodnji se može očekivati pozitivan iskorak sa malom investicijom i kvalitetnim obrazovanjem, te što boljim iskorištenjem dosadašnjih kapaciteta. U budućnosti se predviđi oporavak govedarske proizvodnje, no za to trebaju biti izbalansirani uvjeti kao što su usitnjene i nepovezane udruge proizvođača, niža razina proizvodnje mlijeka po zrnju što rezultira prisilnim uvozom mlijeka.

Tablica 13. Pregled broja isporučitelja i isporučenog mlijeka u Osječko-baranjskoj županiji

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2019/4- god. prosjek (%)
Broj isporučitelja	643	566	496	439	389	-27,43%
Količina isporučenog mlijeka (kg)	148.930,366	146.861,750	142.859,149	133.562,960	133.562,960	-8,44%

Izvor: Autor prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije, godišnja izvješća

Podaci o godišnjem izvješću Hrvatske poljoprivredne agencije od 2014. godine do 2018. godine su pokazatelj trenutnog stanja broja isporučitelja, te isporučenog mlijeka u Osječko-baranjskoj županiji. Ukupan broj stada u 2018. godini iznosio je 1.121, te 18.149 broja mliječnih krava što predstavlja smanjenje od 10,17% u odnosu na 2014. godinu.

Tablica 14. Pregled broja isporučitelja i isporučenog mlijeka u Osječko-baranjskoj županiji

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019/4- god. prosjek (%)
Broj stada	1.309	1.266	1.218	1.154	1.121	-9,36%
Broj mliječnih krava	21.149	21.076	19.725	18.869	18.149	-10,17%
Broj ostalih krava	5.370	5.162	4.803	4.521	4.382	-11,72%
Prosječan godišnji prinos mlijeka	7.452	5.197	5.393	8.232	8.309	26,50%
Broj isporučitelja mlijeka	729	643	566	496	439	-27,43
Količina isporučenog mlijeka (t)	141.031,85	148.930,36	146.861,75	142.777,68	133.562,96	-7,82%

Izvor: Autor prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencija, godišnja izvješća

Petogodišnji pad trenda broja isporučitelja, krava i količine mlijeka rezultira nedostatkom broja teladi za tov, te njihovim uvozom. Prema Grgić i sur. (2015.), očekuje se i daljnji uvoz te se kao i do sada pretpostavlja se da će uvoz živih goveda biti uglavnom iz državnih članica EU, posebice Rumunjske, Bugarske i Mađarske.

3.8.2. Peradarstvo u Osječko-baranjskoj županiji

Peradarska proizvodnja u našoj zemlji je organiziran sustav, smatrala se prolaznom granom stočarstva, a sada daje dobru konstrukciju za razvoj budućnosti i daje jednu od najukusnijih mesa. Zbog financijskih egzistencija stanovništva, meso i jaja upotrebljavali su se isključivo za prehranu.

Tendenciju pada bilježe oba parametra, proizvodnja jaja za 68,73%, dok proizvodnja pilića ima porast za 39,32% što znači da se količina pilića najviše uzgaja za tov jer perad posjeduje sposobnost brze reprodukcije u vrlo kratkom vremenu. Osim glavnih proizvoda, perad daje i druge nusproizvode kao što je perje i gnoj. Kokoš nesilica žive mase 2,2 kg, godišnje proizvede 290 jaja (Brinzej, 1991.). Ukupna vrijednost peradi i jaja čine 13% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje.

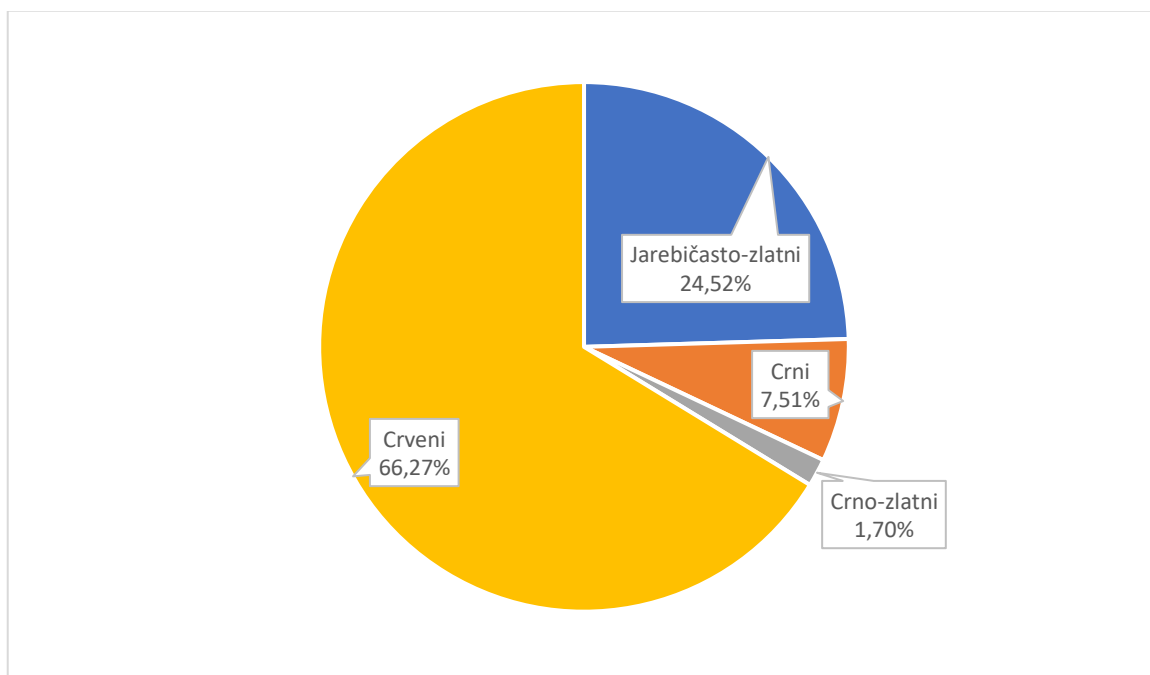
Tablica 15. Proizvodnja pilića i jaja u Osječko-baranjskoj županiji

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2018/4- god. prosjek (%)
Proizvodnja jaja (ukupno snesenih)	50.745	25.569	119.720	111.083	24.010	-68,73%
Proizvodnja pilića	14.382	6.067	33.436	28.800	28.800	39,32%

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, godišnja izvješća

Kokoši se dijele na teške pasmine, lake pasmine, borce, patuljaste pasmine, kombinirane i ukrasne pasmine. Borci i teške pasmine upotrebljavaju se za stvaranje kombiniranih pasmina. Kokoš hrvatica je autohtona pasmina koja pripada u pasmine kombiniranih svojstava.

Naime, kokoš hrvatica ima i druga imena kao što su tićarica, domaća kokoš i domaća pogrmuša, živčarka. Prema Barać (2011.), Hrvatska kokoš ima neospornu važnost za povijesni i kulturni identitet Hrvatske. Najveća prednost hrvatske kokoši, njena izrazita prilagođenost na okolišne uvjete, otpornost na bolesti i zadovoljavajući proizvodni rezultati danas je čine vrlo zanimljivom i za daljnju selekciju i za ekstenzivni uzgoj. Nažalost, danas se ovaj naš povijesno- kulturni identitet zaboravlja, a pasmina nestaje

Grafikon 1. Udio Kokoš hrvatica po sojevima u uzgoju tijekom 2018. godine
Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, godišnja izvješća

Tablica 16. Brojno stanje uzgajivača, kokoši i pijetla

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2018/4- god. prosjek (%)
Kokoši	334	141	656	601	382	-11,78%
Pijetlovi	35	45	69	63	40	-24,53%
Broj uzgajivača	38	32	31	29	17	-47,69%

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, godišnja izvješća

Prema podacima svi elementi su u tendenciji pada, najveći pad možemo uvidjeti u broju uzgajivača koji iznosi 47,69%. Na području Osječko-baranjske županije iskazan je interes

za intenzivnu proizvodnju nesilica, odnosno jaja, no najviše imamo broj malih obiteljskih gospodarstava lokalnog značaja. Bilježi se izvoz peradarskih proizvoda, međutim i dalje imamo veći uvoz nego izvoz.

3.8.3. Svinjogojstvo

Svinjogojstvo je grana stočarstva koja obuhvaća proizvodnju svinja radi mesa, mesnih prerađevina za opskrbu domaćeg tržišta, ali i oplemenjivanju ratarskih proizvoda, te druge grane kao što je proizvodnja opreme, razvoj tehnologije i građevinu. Produkti animalne proizvodnje opskrbljuju ukupnu svjetsku populaciju s 13% ukupnih prehrambenih potreba u svijetu, ali za to se potroši oko polovice svjetske proizvodnje žita (Grgić i sur., 2015.). Ova grana stočarstva dobro iskorištava uljarice i žitarice što daje prednost u odnosu na ostale životinje. Stočarstvo se uglavnom upotpunjuje s biljnom proizvodnjom gdje se konverzijom proizvoda niske vrijednosti, koji su nejestivi ili neukusni za ljudsku ishranu, stvaraju visoko vrijedni proizvodi poput mlijeka, mesa i jaja (Grgić i sur., 2015.). Neke od prednosti ovog uzgoja su: najbrže vraćaju uloženo, godišnje krmača oprasi 20- 25 prasadi, brzo rastu, bolje iskorištenje hrane, svežderi su, imaju najkaloričnije meso od ostalih vrsta. Međutim, svaka proizvodnja ima i svoje nedostatke, u ovoj proizvodnji to su: osjetljivost na klimatske uvjete, značajniji gubitci u uzgoju, ne probavljanje krmiva s većom količinom celuloze. Proizvodnja je organizirana u velikim farmama s intenzivnom proizvodnjom i obiteljskim gospodarstvima s ekstenzivnim uzgojem. Velike farme su pozitivno utjecale na unapređenje svinjogojske proizvodnje na obiteljskim gospodarstvima opskrbom s rasplodnim materijalom, novim tehnologijama i pružanjem zdravstvene zaštite (Uremović, 2002.).

Tablica 17. Crna Slavonska svinja u Osječko- baranjskoj županiji od 2014. godine- 2018. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2018/4- god. prosjek (%)
Broj nerasta	44	53	59	72	69	21,05%
Broj krmača	411	447	460	533	774	67,26%
Proizvodnja prasadi	2.358	1.841	1.886	1.948	1.985	0,24%
Broj proizvođača	38	50	68	56	59	11,32%

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, godišnja izvješća

Crna slavonska svinja je autohtona hrvatska pasmina koja se još naziva fajferica. Nastala je križanjem dviju pasmina: Mangulice i Berkšir nerastom radi potrebe svinja za ispašu. Bila je najraširenija pasmina svinje koja se koristila za proizvodnju masti i originalnog suhomesnatog Hrvatskog proizvoda kulena, a danas je rijetka pasmina. Iako prema podacima hrvatske poljoprivredne agencije bilježi rast tendencije u svim parametrima, najveći porast bilježi broj krmača za 67,26% u odnosu na 2014. godinu. Hrvatska ima uvjete za razvitak stočarstva, ali važne činjenice da smo najveći uvoznik svinjskog mesa što demantira činjenicu o razvitku.

3.9. Ekološka poljoprivreda u Osječko-baranjskoj županiji

Ekološka poljoprivreda je jedan od konstitutivnih elemenata ideje održivosti. Prvo, ekološka dimenzija ekološke poljoprivrede predstavlja kritičko promišljanje dosadašnjeg, a ponajprije suvremenog poljoprivrednog razvoja koji se zasniva na intenzivnom korištenju (neobnovljivih) resursa i upotrebi kemikalija u proizvodnji hrane (Puđan i Bokan, 2011.). Cilj je stvoriti proizvođača koji je motiviran i koji će napraviti vrijedan proizvod sa certifikatom koji je priznat svugdje u svijetu i kako bi mogao ostvariti plasman naših prehrambenih proizvoda izvan granice Republike Hrvatske. Certifikat je posebna oznaka koja se dobije za proizvod u koji je uloženo jako puno truda i rada i uzgojeno pod pravilima ekološke poljoprivrede od strane ministarstva poljoprivrede. Izdaje se na 12 mjeseci, nakon čega se ponovo provodi kontrola. Ekološka poljoprivreda se pojavila na tržištu zbog niza negativnih štetnih faktora u poljoprivredi kao što su: degradiranje tla, zagađenje vode, onečišćenje okoliša dok konvencionalna poljoprivreda proizvodi proizvod ogromne količine hrane, koja je nažalost neodgovarajuće kvalitete. To je proizvodnja koja je postala atraktivna zbog većeg interesa eko poljoprivrednika, ali i koja je skuplja 20- 30% od konvencionalne poljoprivrede i zahtjeva puno više rada i truda.

Tablica 18. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata površine i stoke u Osječko-baranjskoj županiji od 2016. godine do 2018. godine

	2016.	2017.	2018.	2018/2- god. prosjek (%)
Oranice i vrtovi (ha)	13.987	14.979	16.071	10,96%
Trajni nasadi (ha)	1.587	2.167	2.176	15,93%
Trajni travnjaci (ha)	1.645	1.654	1.454	-11,85%
Goveda	1.951	1.894	1.669	-13,19%
Svinje	230	574	1.383	244,03%
Ovce	4.294	2.936	3.101	-14,54%
Koze	60	41	243	381,19%
Perad	231	-	-	25,00%
Kopitari	24	25	25	2,04%
Pčelinje zajednice	54	-	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku

U Europi i svijetu tendencija je porasta i potražnje ekoloških proizvoda, pa tako i u Osječko-baranjskoj županiji, ona je tek na početku razvitka što je neopravdano s obzirom na resurse koje cijela Hrvatska posjeduje kao što su autohtone poljoprivredne kulture, očuvan okoliš, sjeme. Najveću tendenciju porasta bilježe svinje od 244,03% u odnosu na 2016. godinu i koze sa 381,19%, što rezultira ogromnim napretkom. Nažalost, brojne su prepreke potpunog akceptiranja ekološke poljoprivrede u svakodnevnicu zbog primjerice bojkota ekoloških proizvoda od strane velikih trgovačkih lanaca obzirom da se na takvim, relativno skupljim proizvodima, ne ostvaruje velika zarada (Hitner, 2014.). Trebamo na vrijeme reagirati, dati proizvođačima dovoljnu informiranost i osigurati poljoprivrednim proizvođačima sve preduvjete distribucije, prodaje, ali i državne potpore kako bi počeli sa ekološkom proizvodnjom te na taj način osigurali svoje mjesto na tržištu.

4. ZAKLJUČAK

Osječko-baranjska županija zahvaljujući posebnosti zemljopisnog položaja ima vrlo kvalitetno tlo dobre plodnosti sa velikom količinom vodene opskrbe, ali i klimatskim uvjetima koja daje dobru budućnost poljoprivrednoj proizvodnji, na temelju toga Osječko-baranjska županija predstavljena je kao jedna od najintezivnijih područja biljne proizvodnje u Republici Hrvatskoj. Značaj svake zemlje je da poljoprivrednom proizvodnjom osigura dostatnost hrane sa svoje stanovništvo, a da pri tome ne daje štetni faktor okolišu te zagađenju voda. Prema Agenciji za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Osječko-baranjska županija ima ukupno 211.685,80 ha obradive poljoprivredne površine (2019. godina), od čega se najveći dio odnosi na oranice i livade.

Biljnoj proizvodnji u cijeloj Republici Hrvatskoj, ali i Osječko-baranjskoj županiji pogoduje količina padalina u vegetacijskom razdoblju koje se kreću od 600-800 mm. Najveće povećanje proizvodnje žitarica, od 36,25%, u usporedbi sa 2015. godinom, ostvario je kukuruz, a najmanje zob sa 37,63%, dok suncokret, soja i uljana repica bilježe negativan trend zasijanih površina od 2015. godine.

Budući da je proizvodnja voća znatno profitabilnija u odnosu na povrće, koji bilježi negativni trend salate, rajčice, krastavaca, paprike, graha, luka, te da prevladavaju manja poljoprivredna gospodarstva nameće se potreba za povećanjem zasađenih voćnjaka.

U strukturi stočarske proizvodnje prevladava svinjogojstvo, koji bilježi negativnu tendenciju kao i ostale stočarske proizvodnje, te prekomjerni uvoz stoke i mesa, te smanjenoj proizvodnji mlijeka. Broj svinja, konja i goveda bilježi tendenciju pada, dok se broj ovaca, koza, a ponajviše magaraca povećava.

Ekološka proizvodnja zahtijeva puno truda, ali i rada. Iako od 2016. godine u Osječko-baranjskoj županiji su povećane površine pod ekološkim uzgojem. Važan cilj u daljnjoj održivosti ekološke proizvodnje bi trebao biti prelazak malih proizvođača na ekološku proizvodnju, uz punu podršku potrošača i institucija te poboljšanje ekološke ponude na našem tržištu.

5. POPIS LITERATURE

1. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, upisnici i registri, dostupno na: <https://www.aprrr.hr/> , 10.06.2020.
2. Barać, Z., Bedrica, Lj., Čačić, M., Dražić, M., Dadić, M., Ernoić, M., Fury, M., Horvath, Š., Ivanković, A., Janječić, Z., Jeremić, J., Kezić, N., Marković, D., Mioč, B., Ozimec, R. Petanjek, D., Poljak F., Prpić, Z., Sindičić, M. (2011.): Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske, Zagreb., str. 280.-342.
3. Blagojević, A. (2008.): Zemljopisno, povijesno, upravno i pravno određenje istočne Hrvatske- korijeni suvremenog regionalizma, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek.
4. Brinzej, M., Caput, P., Čaušević, Z., Jurić, I., Kralik, G., Mužic, S., Nikolić, M., Petričević, A., Srećković, A., Steiner, Z. (1991.): Stočarstvo, Zagreb., str. 367.-369.
5. Državni zavod za statistiku. PC-Axis baze podataka. poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Biljna proizvodnja, dostupno na: <https://www.dzs.hr/> , 10.06.2020.
6. Grgić, I., Hadelan, L., Prišenk, J., Zrakić, M. (2015.): Stočarstvo Republike Hrvatske: stanje i očekivanja. Meso: Prvi hrvatski časopis o mesu., str. 256.-263.
7. Herjavec, S. (2019.): Vinarstvo, Nakladni zavod Globus, Zagreb., str. 1.-10.
8. HGK Županijska komora Osijek, Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije (2019.), Informacija o poljoprivrednoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije, dostupno na: http://www.obz.hr/hr/images/-Zupanijska_skupstina/2019/22_sjednica/08_informacija_o_poljoprivrednoj_proizvodnji_na_podrucju_obz.pdf?fbclid=IwAR1vKIoDfmK6n30-kKoNn_p31ldGasOZFglMKlsumnCTwOQ6K9DGOI9gIIQ , 5.09.2020.
9. Hitner, V. (2014.) : Primjena marketing plana u prodaji ekoloških poljoprivrednog proizvoda, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet, Osijek.
10. Hrvatska poljoprivredna agencija, broj domaćih životinja, godišnja izvješća, dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/stocarstvo/200/> , 19.06.2020.
11. Iljkić, D', D. Kranjac', V. Zebec'', Ivana Varga', Mirta Rastija', Manda Antunović', V. Kovačević' (2019.), Stanje i perspektiva proizvodnje žitarica i uljarica u Republici

- Hrvatskoj. Glasnik zaštite bilja, dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=321993 / (11.06.2020.)
12. Jug, D., Jug, I., Brozović, B., Vukadinović V., Stipašević, B., Đurđević B. (2018.): Uloga konzervacijske poljoprivrede u ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama. Poljoprivreda, 24 (1): dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=295973 / , 13.06.2020.
13. Malenica, I. (2015.): Novo uređenje komasacije poljoprivrednog zemljišta u Hrvatskoj, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik.
14. Milat, V. (2005.), Stanje u vinogradarstvu i vinarstvu Republike Hrvatske. Glasnik zaštite bilja, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/242114> / , 19.06.2020.
15. Osnovna obilježja Osječko-baranjske županije, Program zaštite okoliša na području Osječko-baranjske županije, dostupno na: <http://www.obz.hr/hr/pdf/zastitaokolisa/osnova%20obiljezja.pdf> / , 10.06.2020.
16. Parađiković, N. (2009.): Opće i specijalno povrćarstvo, Poljoprivredni fakultet, Osijek., str. 2.-5.
17. Pravilnik o zaštićenim oznakama izvornosti i zaštićenim oznakama zemljopisnog podrijetla, tradicionalnim izrazima i označavanju vina (NN 141/2010). Narodne novine, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_12_141_3583.html / , 16.06.2020.
18. Puđak, J., Bokan, N. (2011.): Ekološka poljoprivreda- Indikator društvenih vrednota, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
19. Stefanović, R., Obradović, S., Bročić, Z.: Perspektive i razvojni izazovi preduzetništva u poljoprivredno-prehrambenom sektoru Republike Srbije, Učenje za poduzetništvo. 2(2)(2012) 371-380.
20. Tržišno cjenovni informacijski sustav u poljoprivredi, dostupno na: <http://www.tisup.mps.hr/> , 22.06.06.2020.
21. Uremović, Z., Uremović, M., Pavić, V., Mioč, B., Mužić, S., Janječić, Z. (2002.): Stočarstvo, Agronomski fakultet Sveučilišta, Zagreb., str. 1.-91.
22. Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> / , 10.06.2020.